

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний біотехнологічний університет
Факультет менеджменту, адміністрування та права
Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та
соціально-гуманітарних дисциплін

ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ

Методичні вказівки до вивчення дисципліни

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної
та заочної форми спеціальності *015 Професійна освіта*
(*аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції*
та харчові технології)

Харків
2024

ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ

Методичні вказівки до вивчення дисципліни

для здобувачів першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти денної та заочної форми спеціальності 015
Професійна освіта
(аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції
та харчові технології)

Затверджено рішенням
Науково-методичної ради
факультету
МАП ДБТУ
Протокол № 1
від 17.09.2024 р.

УДК 378.091.3:631.95:371.3:004.738.5

П 56

Схвалено на засіданні кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін ДБТУ (протокол № 1 від 04.09.2024 р.)

«ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ»

Методичні вказівки до вивчення дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми спеціальності 015 Професійна освіта (аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології) уклад. І.О. Данченко – Харків: ДБТУ, 2024 – 26 с.

Рецензенти:

В.М. Нагаєв – д-р. пед. наук, професор кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування Державного біотехнологічного університету

С.В. Станкевич – канд. с.-г. наук, доцент, завідувач. кафедри, зоології, ентомології, фітопатології, інтегрованого захисту і карантину рослин ім. Б.М. Литвинова Державного біотехнологічного університету.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни є: формуванні системи знань, практичних вмінь та навичок студентів в галузі психології творчості та на цій основі їх підготовка до професійної діяльності, тобто в розкритті механізмів творчої діяльності особистості, в виявленні феноменологічних особливостей творчої обдарованості. В з'ясуванні теоретичного та методологічного наповнення основних підходів до психологічного аналізу процесу та результату творчої діяльності, творчої особистості з урахуванням вікової динаміки творчого розвитку.

Завдання вивчення дисципліни є:

- формування поняття про психологію творчої діяльності як міждисциплінарну галузь знань;
- формування наукової картини онтогенезу творчої особистості;
- розкриття ролі знань з психології творчої діяльності у сфері технічного прогресу, наукового, мистецького поступу;
- знайомство з принципами досліджень креативності, формування вміння систематизувати теоретичні знання та пов'язати їх з практичною діяльністю;
- формування навичок практичного застосування дослідницьких методів, що використовуються в психології творчої діяльності;
- формування навичок застосування активних методів розвитку креативності особистості;
- формування навичок цілісного аналізу творчої діяльності особистості.

Предмет вивчення навчальної дисципліни - є поняття творчості та психологічне підґрунтя творчої діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен оволодіти наступними **компетенціями**, відповідно стандарту освіти та освітньої програми:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, що передбачає застосування певних теорій і

методів педагогічної науки та інших наук відповідно до спеціалізації і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

К 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

К 07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

К 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

К 11. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

К 15. Здатність спрямовувати здобувачів освіти на прогрес і досягнення

К 19. Здатність використовувати відповідне програмне забезпечення для вирішення професійних завдань, відповідно до спеціалізації.

К 21. Здатність упроваджувати ефективні методи організації праці відповідно до вимог екологічної безпеки, безпеки життєдіяльності та охорони і гігієни праці.

К 22. Здатність використовувати у професійній діяльності основні положення, методи, принципи фундаментальних та прикладних наук.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен оволодіти наступними **професійними результатами навчання**, відповідно стандарту освіти та освітньої програми:

ПР 08. Самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих.

ПР 10. Знати основи психології, педагогіки, а також фундаментальних і прикладних наук (відповідно до спеціалізації) на рівні, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених цим стандартом та освітньою програмою.

ПР 11. Володіти психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу, уміти проектувати і реалізувати навчальні/розвивальні проекти.

ПР 15. Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ I. ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ ТВОРЧОСТІ

Тема 1. Предмет та завдання психології творчості. Предмет психології творчості. Мета і головні завдання психології творчості. Суб'єкт та об'єкт творчості, їх взаємодія. Рівні творчості. Види творчості. Передумови та закономірності творчості. Етапи становлення психології творчості. Психофізіологічні основи творчості. Психофізіологічна природа інтуїції з позиції вчення про функціональну асиметрію півкуль мозку людини. Місце психології творчості в структурі сучасної науки. Зв'язки психології творчості з іншими науками. Значення психології творчості для практичної діяльності педагога.

Тема 2. Творчість особистості у дзеркалі історії психології та культури Особливості античної творчості. Еволюція психологічних понять у давньогрецьких філософів. Творчість в епоху Середньовіччя як шлях пізнання себе через Бога. Людина як творець себе в епоху Відродження. Відчуження особистості у творчості сьогодення. Інтерпретація творчості в теоретичних течіях містичного тлумачення. Трактування творчості в інтуїтивізмі. Тлумачення творчості у психоаналізі. Діалектичні принципи інтерпретації творчості.

Тема 3. Загальна характеристика творчої діяльності Сутність творчої діяльності. Творчість як біологічний та соціальний феномен. Суб'єкт і об'єкт творчості, їх взаємодія. Рівні творчості. Передумови та

закономірності творчості. Поняття про творчий процес. Фази творчого процесу. Усвідомлене та неусвідомлене у творчості. Місце інтуїції у творчому процесі. Психофізіологічні основи творчості. Творче завдання як модель творчої діяльності. Суб'єктивні та об'єктивні фактори, що впливають на процес розуміння умови. Стратегії рішення творчих завдань. Стрес як комплексна психофізіологічна характеристика творчого натхнення. Гіпотеза і стадії її формування у творчому процесі. Поняття про розумову тактику. Види розумових тактик.

Тема 4. Психологічні теорії творчості. Екзистенціальна теорія М. Бердяєва. Філософське розкриття проблем творчості. Три епохи Божественного откровення. Трагедія творчості за М. Бердяєвим. Психоаналітична теорія творчості. Вчення про сферу несвідомого психічного як основу творчого процесу. Поняття «витіснення», «компенсація», «заміщення», «сублімація», «ідентифікація» і т.п. в психології творчого процесу. Критика психоаналітичної теорії творчості. Теорія бісоціації А. Кестлера. Дві стадії творчості, інкубація, пошук та бісоціальний акт, інсайт. Біхевіористична теорія творчості. Принцип проб і помилок як психологічний механізм розв'язання творчої задачі. Об'єктивний підхід до розуміння творчості. Критика біхевіористичної теорії творчості. Розвиток досліджень психології таланту та обдарованості в США (сер. 50-х – 90 –ті роки): Гілфорд, Торренс, Меднік, Харрінгтон та інші.

Тема 5. Дослідження творчості в зарубіжній психології. Творчість як сублімація (З.Фройд). Творчість як прояв архетипів (К.Юнг). Творчість як самоактуалізація особистості (А.Маслоу). Творчість як «дивергентне мислення» (Дж.Гілфорд). Творчість як «інвестування ідей» (Р.Стернберг). Компоненти та умови творчості (Л.Терстоун).

Тема 6. Психологія творчої особистості. Характерні риси творчої особистості. Творчий потенціал. Проблема здібностей до творчості. Творчі задатки. Поняття про творчі здібності. Роль уяви, мислення, інтуїції, натхнення, надситуативної активності, індивідуально-психологічних

особливостей, які проявляються в процесі творчості; здібність до згортання розумових операцій; бокове мислення; гнучкість, ширина та самостійність мислення; здібність до оцінних дій; легкість інтегрування ідей; швидкість мовлення; здатність доводити розпочате до завершення. Фактори, що впливають на рівень творчих здібностей. Рівні творчих здібностей: обдарованість, талант, геніальність. Психогенетика креативності. Зв'язок між геніальністю та психічним здоров'ям. Творчість та тривалість життя.

Тема 7. Види творчості Психологічні особливості творчості в різних галузях діяльності. Види творчості: наукова, технічна, літературна, музична, образотворча, ігрова, навчальна, побутова, військова, управлінська, ситуаційна, комунікативна. Специфіка зазначених видів творчості. Основні функції видів творчості: гносеологічна, аксіологічна, евристико-конструктивна, репрезентативна. Роль досвіду життєвих вражень у творчості. Технічна творчість. Винахідництво як частина технічної творчості. Бар'єри винахідництва. Поняття про художню творчість. Поняття про задум у художній творчості. Художня творчість як синкретична єдність основних видів діяльності: пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої та комунікативної. Поняття про наукову творчість. Роль різних видів мислення та емоцій у художній та науковій творчості. Релігійна творчість. Філософська творчість. Наукова творчість. Технічна творчість. Педагогічна творчість. Творчість у мистецтві. Літературна творчість. Музична творчість. Психологія образотворчого мистецтва. Артистична творчість. Мистецтво як терапія.

Тема 8. Структура креативності. Креативність як особистісна риса та здатність до творчості. Креативна особистість. Креативне середовище. Креативний процес. Стадії творчого процесу. Творча уява. Фантазія в структурі творчого процесу. Мислення та творчість. Поняття інтуїції. Інтуїтивне мислення. Креативний продукт.

Розділ II. СТРУКТУРА ТА МЕХАНІЗМИ ТВОРЧОСТІ В КОНТЕКСТІ ПСИХІЧНИХ ЯВИЩ

Тема 9. Особливості творчої діяльності особистості на різних етапах онтогенезу Особливості дитячої творчості. Сенситивні періоди в розвитку творчості у різних галузях людської культури. Неусвідомлений характер дитячої творчості. Ігрова діяльність як сприятлива умова для дитячої творчості. Передбачення як елементарна форма уявлення у ранньому дитинстві. Творче оволодіння мовою та розвиток творчого уявлення в дошкільному віці. Зближення уявлення з теоретичним мисленням як зародок творчих здібностей у підлітковому віці. Творчість у юнацькому віці. Творчість у вік молодості. Творчість зрілої людини.

Тема 10. Стимулювання та умови творчої праці. Поняття про стимулювання творчості. Загальні: створення необхідних умов на робочому місці, поліпшення взаємовідносин у колективі; уважне ставлення до творчих спеціалістів. Спеціальні: розширення знань робітників з одночасним формуванням критичного ставлення до інформації; консультації; обговорення результатів роботи з іншими спеціалістами. Співвідношення ролей та міжособистісні стосунки у творчих колективах. Особливості керівництва педагогічним колективом.

Тема 11. Соціально-психологічні умови творчої праці Поняття про соціально-психологічний клімат у педагогічному колективі. Наукові колективи як приклад творчого мікросередовища. Особливості керівництва педагогічного колективами. Керівництво установами освіти.

Тема 12. Соціальні механізми творчості, структура і природа творчих здібностей. Творчість як діяльнісний спосіб життя людини. Мотиви творчої діяльності людини. Творчість в контексті соціокультурного простору. Стереотипи і їх вплив на творчий процес. Поняття про здібності. Творчі здібності. Основні підходи до проблеми творчих здібностей. Психологія обдарованості. Талант та геніальність. Методи активізації творчого мислення.

Тема 13. Методи дослідження творчої діяльності Групи методів психології творчості: методи отримання вихідних даних; методи реєстрації та попередньої обробки.

Методи отримання вихідних даних: - методи традиційної психології, що спирають на безпосередній досвід. - нетрадиційні, призначені для вивчення безпосередньо не відображуваних явищ. Самоспостереження вчених, митців за процесом власної творчості; вивчення їх біографії (біографічний метод); анкетування; бесіда; інтерв'ю. Згадані методи психології творчості. "Методи творчої" та "методично побудованої бесіди" [П.М. Якобсон].

Метод аналізу матеріалів преси, що містять бесіди з видатними артистами. Метод створення ситуацій розв'язання нових для суб'єкта задач. Використання тестів при дослідженні творчих здібностей та діяльності. Нетрадиційні методи, що спрямовані на об'єктивну фіксацію

Тема 14. Методи стимулювання творчої активності: індивідуальні та групові

Цілі стимулювання творчої активності. Психологічні особливості мотиваційних процесів як психічних явищ. Поняття стимулювання як засобу впливу на людську поведінку. Явище стимулу, різновиди та особливості стимулів. Механізм використання стимулів. Відмінності стимулювання і мотивації.

Тема 15. Методи навчання творчості Методи розвитку креативності особистості. Творчі ігри школярів. Творчі тренінги. Особливості діяльності пов'язаної з розробкою та впровадженням інновацій. Психологічні риси особистості що залучена до творчої та інноваційної діяльності. Специфічні риси стимулювання інноваційної діяльності. Особливості структури потреб особистості в контексті інноваційної діяльності.

Методи стимулювання творчої активності: індивідуальні та групові.

3. ЗАВДАННЯ ДО ВИВЧЕННЯ ТА ВИКОНАННЯ

Розділ I. ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ ТВОРЧОСТІ

Практичне заняття (далі ПЗ) № 1. Предмет та завдання психології творчості. Предмет психології творчості. Мета і головні завдання психології творчості. Суб'єкт та об'єкт творчості, їх взаємодія. Рівні творчості. Види творчості. Передумови та закономірності творчості. Етапи становлення психології творчості. Психофізіологічні основи творчості. Психофізіологічна природа інтуїції з позиції вчення про функціональну асиметрію півкуль мозку людини. Місце психології творчості в структурі сучасної науки. Зв'язки психології творчості з іншими науками. Значення психології творчості для практичної діяльності педагога.

ПЗ № 2. Творчість особистості у дзеркалі історії психології та культури Особливості античної творчості. Еволюція психологічних понять у давньогрецьких філософів. Творчість в епоху Середньовіччя як шлях пізнання себе через Бога. Людина як творець себе в епоху Відродження. Відчуження особистості у творчості сьогодення. Інтерпретація творчості в теоретичних течіях містичного тлумачення. Трактування творчості в інтуїтивізмі. Тлумачення творчості у психоаналізі. Діалектичні принципи інтерпретації творчості.

ПЗ №3. Психологічні основи творчості Творчість як основа буття людини. Зміст та характеристика творчості. Механізм творчості. Психофізіологія творчості. Статевий диморфізм у контексті проблеми творчості.

ПЗ № 4. Загальна характеристика творчої діяльності Сутність творчої діяльності. Творчість як біологічний та соціальний феномен. Суб'єкт і об'єкт творчості, їх взаємодія. Рівні творчості. Передумови та закономірності творчості. Поняття про творчий процес. Фази творчого процесу. Усвідомлене та неусвідомлене у творчості. Місце інтуїції у творчому процесі. Психофізіологічні основи творчості. Творче завдання як модель творчої діяльності. Суб'єктивні та об'єктивні фактори, що впливають

на процес розуміння умови. Стратегії рішення творчих завдань. Стрес як комплексна психофізіологічна характеристика творчого натхнення. Гіпотеза і стадії її формування у творчому процесі. Поняття про розумову тактику. Види розумових тактик.

ПЗ № 5. Психологічні теорії творчості. Екзистенціальна теорія М. Бердяєва. Філософське розкриття проблем творчості. Три епохи Божественного одкровення. Трагедія творчості за М. Бердяєвим. Психоаналітична теорія творчості. Вчення про сферу несвідомого психічного як основу творчого процесу. Поняття «витіснення», «компенсація», «заміщення», «сублімація», «ідентифікація» тощо.. Критика психоаналітичної теорії творчості. Теорія бісоціації А. Кестлера. Дві стадії творчості, інкубація, пошук та бісоціальний акт, інсайт. Біхевіористична теорія творчості. Принцип проб і помилок як психологічний механізм розв'язання творчої задачі. Об'єктивний підхід до розуміння творчості. Критика біхевіористичної теорії творчості. Розвиток досліджень психології таланту та обдарованості в США (сер. 50-х – 90 –ті роки): Гілфорд, Торренс, Меднік, Харрінгтон та інші. **Дослідження творчості в зарубіжній психології.** Творчість як сублімація (З.Фройд). Творчість як прояв архетипів (К.Юнг). Творчість як самоактуалізація особистості (А.Маслоу). Творчість як «дивергентне мислення» (Дж.Гілфорд). Творчість як «інвестування ідей» (Р.Стернберг). Компоненти та умови творчості (Л.Герстоун).

ПЗ № 6. Психологічні особливості творчої особистості Характерні риси творчої особистості. Поняття про творчі задатки і творчий потенціал. Взаємозв'язок мислення і творчості. Інтелект як творчість. Поняття про творчі здібності. Професіоналізм і творчі здібності. Творчий потенціал і психічне здоров'я. Фактори, що впливають на рівень творчих здібностей. Психологічна характеристика рівнів здібностей. Інтелект як творчість.

ПЗ № 7. Види творчості Психологічні особливості творчості в різних галузях діяльності. Види творчості: наукова, технічна, літературна, музична,

образотворча, ігрова, навчальна, побутова, військова, управлінська, ситуаційна, комунікативна. Специфіка зазначених видів творчості. Основні функції видів творчості: гносеологічна, аксіологічна, евристико-конструктивна, репрезентативна. Роль досвіду життєвих вражень у творчості. Технічна творчість. Винахідництво як частина технічної творчості. Бар'єри винахідництва. Поняття про художню творчість. Поняття про задум у художній творчості. Художня творчість як синкретична єдність основних видів діяльності: пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої та комунікативної. Поняття про наукову творчість. Роль різних видів мислення та емоцій у художній та науковій творчості. Релігійна творчість. Філософська творчість. Наукова творчість. Технічна творчість. Педагогічна творчість. Творчість у мистецтві. Літературна творчість. Музична творчість. Психологія образотворчого мистецтва. Артистична творчість. Мистецтво як терапія.

ПЗ № 8. Структура креативності. Креативність як особистісна риса та здатність до творчості. Креативна особистість. Креативне середовище. Креативний процес. Стадії творчого процесу. Творча уява. Фантазія в структурі творчого процесу. Мислення та творчість. Поняття інтуїції. Інтуїтивне мислення. Креативний продукт.

Розділ II. СТРУКТУРА ТА МЕХАНІЗМИ ТВОРЧОСТІ В КОНТЕКСТІ ПСИХІЧНИХ ЯВИЩ

ПЗ № 9. Особливості творчої діяльності особистості на різних етапах онтогенезу Особливості дитячої творчості. Сенситивні періоди в розвитку творчості у різних галузях людської культури. Неусвідомлений характер дитячої творчості. Ігрова діяльність як сприятлива умова для дитячої творчості. Передбачення як елементарна форма уявлення у ранньому дитинстві. Творче оволодіння мовою та розвиток творчого уявлення в дошкільному віці. Зближення уявлення з теоретичним мисленням як зародок

творчих здібностей у підлітковому віці. Творчість у юнацькому віці. Творчість у вік молодості. Творчість зрілої людини.

ПЗ №10. Стимулювання та умови творчої праці. Поняття про стимулювання творчості. Загальні: створення необхідних умов на робочому місці, поліпшення взаємовідносин у колективі; уважне ставлення до творчих спеціалістів. Спеціальні: розширення знань робітників з одночасним формуванням критичного ставлення до інформації; консультації; обговорення результатів роботи з іншими спеціалістами. Співвідношення ролей та міжособистісні стосунки у творчих колективах. Особливості керівництва педагогічним колективом.

ПЗ № 11. Проблеми стимуляції творчої діяльності Поняття про стимуляцію творчої діяльності. Суть антистимулів творчої діяльності. Зовнішні та внутрішні бар'єри творчої діяльності. Загальні шляхи подолання бар'єрів творчої діяльності.

ПЗ № 12. Соціальні механізми творчості, структура і природа творчих здібностей. Творчість як діяльнісний спосіб життя людини. Мотиви творчої діяльності людини. Творчість в контексті соціокультурного простору. Стереотипи і їх вплив на творчий процес. Поняття про здібності. Творчі здібності. Основні підходи до проблеми творчих здібностей. Психологія обдарованості. Талант та геніальність. Методи активізації творчого мислення.

ПЗ № 13. Методи дослідження творчості Методи традиційної психології творчості: самоспостереження творців за процесом власної творчості; вивчення бібліографічних даних творців; анкетування; інтерв'ю; експериментальні методи традиційної психології. Нетрадиційні методи психології творчості: аналіз результату предметної дії шляхом виявлення в ній прямого і побічного продукту. Методи реєстрації та попередньої обробки даних. Методи раціонального підходу до розв'язання винахідливих завдань.

ПЗ №14. Методи стимулювання творчої активності: індивідуальні та групові

Цілі стимулювання творчої активності. Психологічні особливості мотиваційних процесів як психічних явищ. Поняття стимулювання як засобу впливу на людську поведінку. Явище стимулу, різновиди та особливості стимулів. Механізм використання стимулів. Відмінності стимулювання і мотивації.

ПЗ № 15. Генезис здібностей та обдарованості (таланту). Психогенетика про вродженість та спадковість здібностей та таланту. Вплив культурно-історичної епохи на появу генія. Цілеспрямований розвиток творчих здібностей. Методи активізації творчого мислення: тренінг мозкового штурму при роботі з дітьми; тренінг навичок морфологічного аналізу; тренінг фантазії і уяви; тренінг класичних видів мислення. Вправи на усвідомлення та позитивне сприймання себе. Вправи на саморозкриття та самоприйняття. Вправи на усвідомлення проявів та розвитку креативності .

4. ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ НАУКОВОДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Неодмінним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативно-правовими актами чинного законодавства, статистичними матеріалами.

Основні пропоновані види самостійної роботи:

- вивчення лекційного матеріалу;
- робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури;
- вивчення основних термінів та понять за темами дисципліни;
- підготовка до семінарських занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.

Самостійна робота є основним засобом засвоєння навчального матеріалу у час, вільний від обов'язкових видів навчальної діяльності.

Під час вивчення дисципліни «**ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ**» на самостійну роботу відведено 50 % академічного кредиту, і цей час має бути використаний для самостійного поглибленого вивчення окремих тем дисципліни на вибір, а також для виконання індивідуальних розрахунків.

Викладач визначає обсяг самостійної роботи, узгоджує її з іншими видами навчальної діяльності, розробляє методичні засоби проведення поточного та підсумкового контролю, аналізує результати самостійної навчальної роботи кожного студента.

№ з/п	Назва теми
1	Дослідження проблеми творчості в сучасній психології. Актуальність проблеми.
2	Загальна характеристика психологічного вчення про природу і механізми творчості В.А. Роменця. Вчинковий підхід у теорії творчості В. А. Роменця.
3	Уява і творчість в юнацькому віці, молодості, зрілості та пізній зрілості.
4	Статеві особливості обдарованості та творчості. Обдаровані діти із фізичними вадами.
5	Психогенетика креативності.
6	Характеристика творчості як способу адаптації до життя.
7	Тест креативності Дж. Гілфорда. Коротка характеристика.
8	Психоаналітична теорія творчості. Несвідоме та засоби його вираження у творчості
9	Обмежувачі творчого процесу.
10	Теорія бісоціації про спільний механізм різних видів творчості

11	Принцип побудови вправ, прийомів, тренінгів для розвитку творчих здібностей.
12	Тренінг креативності як система впливу на особистість з метою формування здатності до творчості (Торранс Е. П., Е. Де Боно).
13	Характеристика вправ, та ігор спрямованих на розвиток творчої активності (вербальні та невербальні завдання).
14	Вплив сімейно-батьківських відносин на розвиток креативності.
15	Творча особистість та її життєвий шлях. Вікові піки творчих досягнень в різних сферах діяльності.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Система оцінювання знань, умінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять. Знання перевіряють та оцінюють у наступних формах:

1. Оцінювання роботи в процесі практичних х занять.
3. Проведення проміжного контролю.
5. Проведення підсумкового заліку.

Структура навчальної дисципліни «Психологія творчості»

Зміст, структура	Аудиторна	Лекції
		Практичні
		Контрольні заходи (проміжний контроль)
	Самостійна	Підготовка самостійної роботи за обраною темою
		Опрацювання додаткової літератури, робота в інформаційних мережах
Підсумковий контроль (залік)		

Загальна оцінка складається з поточної оцінки, яку здобувач освіти отримує під час практичних занять, з оцінок за самостійну роботу та оцінки за виконання контрольних робіт.

Студент може набрати 100 рейтингових балів за такою формулою:

$100 = M1 + M2 + M3 + ПК$, де M1 – аудиторна робота;

M3 – самостійна робота;

ПК – підсумковий контроль.

У свою чергу M1 розраховують за такою формулою:

Студенту дають допуск до участі у підсумковому контролі у разі отримання позитивних балів за кожним із трьох залікових модулів (60 – 74 бали).

Шкала переведення допоміжних балів у рейтингові

9 – 10 рейтингових балів – 90 – 100 допоміжних балів

7 – 8 рейтингових балів – 75 – 89 допоміжних балів

5 – 6 рейтингових балів – 60 – 74 допоміжних бали

1 – 4 рейтингових бали – 35 – 59 допоміжних балів.

Здобувачі освіти направляють на повторне вивчення тем.

Для оцінювання рівня відповідей на тестові завдання модульного контролю знань використовують такі критерії:

90 – 100 % правильних відповідей – 20 допоміжних балів;

75 – 89 % правильних відповідей – 15 допоміжних балів;

60 – 74 % правильних відповідей – 10 допоміжних балів;

Поточне оцінювання знань та умінь студентів здійснюють під час проведення практичних занять, і воно має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Об'єктами поточного контролю є:

1. Активність і результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; відвідування занять;

2. Виконання індивідуального науково-дослідного завдання;

3. Проходження проміжного контролю;

4. Виконання модульного контрольного завдання. Оцінювання проводять за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;

3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) уміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії. Уміння обґрунтовувати свою позицію, узагальнювати інформацію та робити висновки.

Максимальну кількість балів ставлять за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді всім п'ятьом зазначеним критеріям. Інакше оцінку знижують на відповідну кількість балів. Під час оцінювання практичних завдань увагу також приділяють якості, самостійності і своєчасності виконання завдань (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не дотримана, то балову оцінку знизять.

Самостійну роботу оцінюють за критеріями: самостійність виконання; логічність і деталізація плану; повнота й глибина розкриття теми.

Тестові завдання охоплюють провідні теми, які вивчають у межах цієї навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль здійснюють у формі екзамену.

Контроль включає два теоретичні питання і одне ситуаційне (практичне) завдання. Модульне завдання оцінюють за 20 – бальною шкалою.

20 балів. Теоретичні запитання розкриті повністю, з викладенням оригінальних висновків, зроблених на основі програмного, додаткового матеріалу, законодавчих актів та нормативних документів. Під час виконання практичної частини студент застосовує системні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою.

Висновки до завдань аргументовані та обґрунтовані.

19 балів. Теоретичні запитання розкриті повністю, на основі програмного та додаткового матеріалу зроблено висновки та узагальнення. Під час виконання практичного завдання студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Під час виконання практичного завдання припускається незначних неточностей.

18 балів. Теоретичні запитання розкриті повністю, програмний матеріал викладено згідно з програмним матеріалом дисципліни.

Під час виконання практичного завдання студент застосовує глибокі знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичне завдання виконане в цілому правильно, в повному обсязі.

17 балів. Теоретичні запитання розкриті повністю, програмний матеріал викладено згідно з матеріалом дисципліни. Під час виконання практичного завдання студент ефективно застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практична частина виконана в цілому правильно, під час її виконання студент припускається окремих неістотних помилок.

16 балів. Теоретичні запитання розкриті повністю, програмний матеріал викладено з незначними погрішностями або без узагальнень. Під час виконання практичної частини студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичне завдання виконує в цілому правильно, під час його виконання припускається неістотних помилок.

15 балів. Теоретичні запитання розкриті повністю, проте під час викладення програмного матеріалу допущено незначні помилки. У процесі

виконання практичної частини студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою.

Практичне завдання виконується в цілому правильно. Під час його виконання припускається неістотних помилок.

14 балів. Теоретичні запитання розкриті неповно, допущено істотні погрішності або помітні помилки.

Під час виконання практичного завдання студент без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається помилок.

13 балів. Теоретичні запитання розкриті неповно, допущено істотні погрішності, які впливають на зміст відповіді.

Під час виконання практичного завдання студент без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, припускається значних помилок.

12 балів. Теоретичні запитання розкриті неповно, з істотними помилками.

Під час виконання практичного завдання студент без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається значної кількості помилок, має значні труднощі, аналізуючи й описуючи ситуації.

11 балів. Теоретичні запитання розкрито неповно або зовсім не розкрито.

Під час виконання практичного завдання студент припускається досить велику кількість грубих помилок, має значні труднощі під час аналізу й описування ситуацій, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

10 балів. Студент не може виконати практичне завдання, має чималі труднощі під час аналізу й опитування ситуацій, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні. Теоретичні запитання не розкриті.

9 балів. Студент не може виконати практичне завдання, має великі труднощі, аналізуючи й описуючи ситуації. Теоретичні запитання не розкриті.

Якщо підсумковому контролю знань студент набрав 0 – 20 балів, залік вважають не складеним.

6. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Психологія праці: методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання спеціальності 015 Професійна освіта/ ДБТУ ; уклад. І.О. Данченко, Н.І. Моїсеєва. – Харків, 2024. – 25 с

2. Психологія праці: методичні вказівки для проведення семінарських занять з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського)) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання спеціальності 015 Професійна освіта / ДБТУ ; уклад. І.О. Данченко, Н.І. Моїсеєва. – Харків, 2024. – 36 с.

3. Психологія праці: **курс лекцій для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навч. спеціальності 015 Професійна освіта/ ДБТУ** ; уклад. І.О. Данченко, Н.І. Моїсеєва. – Харків, 2024. – **130 с.**

4. Психологія праці: тестові завдання для перевірки знань та умінь здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання спеціальності 015 Професійна освіта/ ДБТУ ; уклад. І.О. Данченко, Н.І. Моїсеєва. – Харків, 2024. – 36 с.

5. Данченко І., Тюріна В. Врахування особливостей кліпового мислення в процесі здійснення професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти. *Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 3), February 12, 2021. Pisa, Italian Republic: NGO European Scientific Platform*

6. Данченко І.О. Тюріна В.О., Марченко О.Г., Іванов С.О., Короткевич Р.О. Гнучкі уміння (soft skills) як професійно значущі уміння майбутніх фахівців. The 5th International scientific and practical conference “Modern technologies and processes of implementation of new methods” (February 06 - 09,

2024) Madrid, Spain. International Science Group. 2024. 368 p. c. 275 -278. (Іспанія).

7. Тюріна В.О., Данченко І.О., Марченко О.Г. Формування управлінської компетентності майбутніх фахівців в процесі професійної підготовки // The 4th International scientific and practical conference “The world of modern technologies and inventions” (October 10 – 13, 2023) Vienna, Austria. International Science Group. 2023. 329 p., P.187-190 (Австрія).

8. Данченко І.О., Тюріна В.О. Освітнє середовище як багаторівнева система формування особистісних та професійних компетенцій студентів закладів вищої освіти studia slobozhanica:// Матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції «Слобожанський гуманітарій – 2023» (Харків, ДБТУ, 6 квітня 2023 р.). – Харків, 2023. – 183 С.70-77. (Україна).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Базова література: 1. Воляннюк Н.Ю. Психологія наукової діяльності: [Монографія] / Н.Ю. Воляннюк, Г.В. Ложкін, А.Б. Колосов, Б.В. Андрійцев. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського; Центр ДЗК, 2020. 352 с.

2. Психологія творчості: навч. посібник / Н. А. Карпенко. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с. Режим доступу: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/347/1/%d0%9a%d0%b0%d1%80%d0%bf%d0%b5>

<http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/347/1/%d0%9a%d0%b0%d1%80%d0%bf%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%bf%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%20%d1%82%d0%b2%d0%be%d1%80%d1%87%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96.pdf>

3. Яковицька Л. С. Самореалізація особистості у науково-технічній діяльності: монографія. Донец. нац. техн. ун-т. Донецьк: Ноулідж, 2012. 346 с.

4. Яланська С. П. Психологія розвитку педагогічної творчості: навчальний посібник. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. 114 с.
5. Яланська С. П. Психологія творчості: навчальний посібник. Полтава : ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2014. 180 с. Режим доступу: <https://docplayer.net/72391411-Psihologiya-tvorchosti.html>

Допоміжна література:

1. Гопка О. Творчий потенціал особистості як наукова категорія. Науковий часопис Національного педагогічного університету 2021 р., № 75, Т. 3. 147 імені М.П. Драгоманова. Серія 16 «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики». 2016. Вип. 27 (37). С. 11–14.
2. Карпенко Н. А. Зміст та структура творчого потенціалу особистості. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна: зб. наук. праць; гол. ред. В. Середа. Львів: ЛьвДУВС, 2014. Вип. 1. С. 52–65.
3. Кругляк М. Проблема ціннісної навантаженості наукового знання і об'єктивності вченого. Університетська кафедра. К. 2012. № 1. С. 50–57.
4. Метулинська Н. Професійний етос науковця в сучасній Україні. Український інформаційний простір : наук. журнал . Київський нац. ун-т культури і мистецтв, Ін-т журналістики і міжнародних відносин. К., 2013. № 1. Ч. 2. С. 146–150.
5. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посібник. 3-є вид. К.: Либідь, 2004. 288 с.
6. Юрченко З. В. Науковий потенціал особистості: психологічні чинники актуалізації. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. «Педагогічні науки». 2014. Вип. 115. С. 276–279.
7. Volianiuk N. Yu., Vokovets O. I. Psychological structure of innovative potential of a personality. Наука і освіта. 2017. №1. С. 9-15. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-1-2>.

12. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
2. Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
3. Бібліотека ДБТУ. URL: <https://library.khntusg.com.ua/>

Укладач: Данченко Ірина Олексіївна

ПСИХОЛОГІЯ ОРЧОСТІ

Методичні вказівки до вивчення дисципліни

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми спеціальності *015 Професійна освіта (аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)*

Комп'ютерний набір і верстка І.О. Данченко

Підп. до друку _____ 2024 р. Формат 60x841/16. Гарнітура

Таймс. Друк офсет. обсяг: 2,2 ум.-друк. арк.; 2,4 обл.-вид. арк.